

Investeren in onderwijs is investeren in de toekomst

Dé uitdaging van onderwijsbeleid is het laveren tussen twee maatschappelijke dimensies: een economische en een cultuur-politieke, sociale dimensie. Enerzijds heeft onderwijs een beroepsvoorbereidende en kennistoepassende functie, anderzijds de vormende en ontplooiingsbevorderende functie. In laatstgenoemde komt tot uitdrukking dat onderwijs een belangrijke rol speelt in de sociale cohesie van onze samenleving. De ultieme uitdaging is de functies bevredigend te verenigen voor alle individuen.

Onderwijs is een essentiële investering in menselijk kapitaal. In economische termen betekent dit dat een goed opgeleide werknemer meer toegevoegde waarde levert. De Nederlandse (kennis)economie is in toenemende mate afhankelijk van goed opgeleide mensen. Het toenemend belang van de dienstverlenende sector, de financiële sector en van de informatie- en communicatietechnologie is evident en blijvend. Kennis is echter niet waardevast maar vereist permanent onderhoud. De welvaart kan alleen behouden blijven door steeds te blijven investeren in ons onderwijs en de sterke kennisinfrastructuur. Problemen rondom de financiering van de gezondheidszorg, de

door Erik van Buiten
en Frans van Vught

vergrijzing en de sociale zekerheid zijn immers in grote mate afhankelijk van de economische situatie. D66 zou dan ook sterker moeten benadrukken dat een investering in onderwijs een investering is in de kwaliteit en het toekomstperspectief van onze hele samenleving.

Minimale overheidssturing

De inrichting van het hedendaags onderwijssysteem is te veel gebaseerd op collectiviteit en te weinig op individualiteit. Alle leerlingen worden geacht hetzelfde te doen en te weten, en vooral op dezelfde manier. Het wordt tijd dat we erkennen dat ook scholieren onderling sterk verschillen en verschillende onderwijsbehoeftes hebben. Waarom geven we scholen niet meer vrijheid om hun visie en methodes te kiezen? Laat scholen zelf bepalen hoe ze hun leerlingen voorbereiden op een vervolgopleiding.

Scholen verschillen nu al in werkwijze en accenten, maar ze zouden meer ruimte moeten krijgen voor die verschillende stijlen en methodes. Door die verschillen transparant te maken, en bijvoorbeeld via internet inzichtelijk, kunnen ouders de school kiezen die aansluit bij hun voorkeuren en ambities.

De overheid dient primair te bewaken dat de onderwijskwaliteit garandeert dat de kinderen goed kunnen rekenen, lezen en schrijven en dat ze de kennis en vaardigheden verwerven om een goede uitgangspunt te hebben voor de samenleving van de toekomst. Daarbij verdienen digitalisering en multiculturaliteit momenteel veel aandacht.

Leerkrachten

In de huidige centralistische sturing vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen worden de leerkrachten structureel over het hoofd gezien. Dat is niet alleen een verspilling van hun betrokkenheid, talent en vakmanschap, daarmee geeft het ministerie ook een diskwalificatie van zijn eigen medewerkers af. En geheel ten onrechte! Een modern onderwijsbeleid is gebaseerd op de professionaliteit en betrokkenheid van docenten. Leerkrachten zijn goed geschoold en gemotiveerde medewerkers. Het is ongepast hun bezigheden in detail vanuit Zoetermeer te willen aansturen.

Het is noodzakelijk om de bemoeizucht van het ministerie af te

Frans van Vught

Erik van Buiten is marketing director van www.ScienceGuide.org, een internetcommunity gericht op het hoger onderwijs, en lid van de programmacommissie van D66. Frans van Vught is Rector Magnificus van de Universiteit Twente en o.m. lid van de Onderwijsraad.

bouwen. Het onderwijs heeft vooral leerkrachten nodig, niet nog meer beleidsambtenaren. Wij hebben de overtuiging dat het onderwijs niet alleen weinig zal merken van een afname van 25% van de beleidsambtenaren, het zal zelfs beter af zijn. Het departement zal zich dan meer bezighouden met de ontwikkeling van een toekomstvisie op het onderwijs en met de ondersteuning van de activiteiten van leerkrachten, en minder met detailkwesies.

ICT

Een van de belangrijkste maatschappelijke ontwikkelingen waar het onderwijs een grote rol in heeft, is het toenemend belang van informatie- en communicatietechnologie (ICT). Mogelijkheden voor elektronische toepassingen zijn enorm en zeer divers. Wij denken dat het opdoen van ICT-vaardigheden in het funderend onderwijs van belang is voor leerlingen in hun vervolgoedingen. D66 is voorstander van het stimuleren van ICT-gebruik in het onderwijs, waarbij in het funderend onderwijs het aanleren van de vereiste ICT-vaardigheden centraal staat en in vervolgoedingen ICT meer gebruikt wordt bij kennisverwerving. Ook hierbij moet het uitgangspunt zijn dat instellingen zelf initiatieven kunnen nemen en daarin gestimuleerd en ondersteund worden. Centrale sturing door de overheid is hier niet effectief. Scholen kunnen zelf beoordelen wat de verstandigste inzet van tijd en middelen is.

De overheid kan een actieve rol spelen bij de leermiddelen voor het ICT-onderwijs. In het huidige onderwijs zijn studie- en schoolboeken essentieel. De ontwikkeling van deze materialen wordt grotendeels overgelaten aan grote commerciële uitgeverconcerns die daar veelal goed aan verdienen. Deze uitgeverij hebben grote moeite om digitaal studiemateriaal te ontwikkelen dat commercieel te exploiteren is. Scholen kunnen echter niet langer wachten tot de uitgeverij eindelijk zover zijn. De minister zou een enorme bijdrage kunnen leveren als hij een aantal universiteiten en PABO's de opdracht zou geven om digitaal studiemateriaal te ontwikkelen dat gratis ter beschikking komt. Scholen zijn dan goedkoper uit en het ICT-onderwijs in Nederland zou een ongekennde impuls krijgen. Een goed voorbeeld van een actieve overheid die inspringt waar dat nodig is.

Met de ICT-ontwikkelingen kan voor het onderwijs een enorme hoeveelheid kennis ontsloten worden. De uitdaging is mensen te leren hoe ze met die kennis en informatie kunnen omgaan. Vinden van informatiebronnen en de verwerving van en omgang met kennis zullen in belang toenemen, zoals nu in het studiehuis al het geval is. Het louter leren van feitjes en rijtjes is daarmee echt achterhaald. De rol van leraren zal veranderen van het overbrengen van kennis naar het ermee leren omgaan. De leerkracht krijgt nog meer een coachende rol en het is niet onmogelijk dat de klassika-

Foto: Herman Wouters

le benadering in het funderend onderwijs geheel verdwijnt. De uitdaging voor onderwijsprofessionals is om die ontwikkeling vorm te geven en tegelijkertijd de absoluut noodzakelijke sociale vaardigheden van leerlingen aan te blijven spreken. Indien nodig, moet er geld beschikbaar komen om deze omschakeling te ondersteunen.

Onderwijs in een multiculturele samenleving

Na de aanslagen in de VS op 11 september werd in Nederland het besef groter dat onze samenleving een verzameling is geworden van vele verschillende culturen. In het onderwijs was dat allang bekend, maar de aanwezigheid van al die culturen maakt sommigen in onze samenleving onzeker, zowel Nederlanders als mensen met een allochtone achtergrond. Onbekendheid met elkaars achtergrond en onduidelijkheid over de wederzijdse acceptatie zijn emoties die veelal gebaseerd zijn op onwetendheid en onbegrip, maar die juist daarvoor heel intens kunnen zijn. In de klas komen vaak verschillende culturen samen, maar in de klas ligt ook een basis van gezamenlijkheid. Deze basis moet benut worden. Kennis van geloofsovertuigingen, elkaars geschiedenis en gewoonten vergroot het wederzijds begrip. Het Nederlandse onderwijs heeft een onmiskenbare rol om kinderen duidelijk te maken wat de conventies in onze samenleving zijn, wat onze normen en waarden zijn, en waar die vandaan komen. We moeten ook de wil hebben om aan nieuwkomers en hun kinderen uit te leggen dat onze samenleving historisch sterk is beïnvloed door een lange geschiedenis van vrijheid en tolerantie. Een multiculturele samenleving kent haar fundamenten dan ook in die traditie. Het onderwijs van de toekomst moet niet alleen ruim aandacht schenken aan de vergroting van de wederzijdse kennis en begrip voor de verschillen, maar ook aan het besef en de acceptatie van de achtergrond van onze samenleving. ♦

In de klas komen vaak verschillende culturen samen, maar ligt ook de basis van gezamenlijkheid